

VYSVĚTLIVKY

- 13: *Musa erotica* (lat.) — zde básně milostné.
 15: *Tibi, quae quando venibis* (lat.) — Tobě, která jednou přijdeš.
 16: 12 »*Miserere*« (lat.) — čes. slituj se; název hudební skladby, zpívané zvláště o pohřbech.
 19: *sonata* (ital.) — sonáta, instrumentální skladba o více větách; *allegro moderato* (ital.) — hudební výraz znamenající mírnou rychlostí, zde zároveň název sonátové věty; *andante* (ital.) — klidně, volně, zde zároveň název sonátové věty.
 22: 23 *Apoll* — Apollon, řecký bůh slunce, básnického nadšení, zpěvu a hudby, vystupující za doprovodu Mus (zde: *vil*).
 35: *reflexivní* (z lat.) — rozjímavý.
 37: *kredo* (z lat.) — zde vyznání, výklad názorů.
 38: 13 *Afrodite* — řecká bohyně lásky a krásy.
 39: 37 *Janus* — římský bůh vchodů, každého začátku, války a míru.
 40: *Tempus extremarum laetitiarum* (lat.) — Doba nejvyšších radostí.
 43: *Klytia* — a další postavy z básně: *Leukothoe*, *Ochramos* (správně *Orchamos*) přejaty ze 4. knihy Ovidiových *Metamorfos* (viz vysv. ke str. 148 a 401), v. 190—270, které byly Wolkrovi k této básni předlohou. Řecké motto (čti sy theón kai athrópón tyranos, erós) je nepřesný citát z Euripida, zlomek 136 (vyd. Nauckovo).
 46: 36 *Lethe* — řeka zapomnění v řeckém podsvětí; 37 *asfodel* — kopíčko, rostlina liliovitá. Podle řeckých bájí kvetl asfodel na loukách v podsvětí; 49 *Helios* — nejmladší v řadě řeckých bohů slunečních.
 47: 9 *Aquillo* — severovýchodní vítr u Římanů; 10 *siléni* — démoni vodstva v řeckém bájesloví; 20 *Olymp* — pohoří v severových. Řecku, sídlo řeckých bohů; 21 *satyr* — smyslný a bujný démon polozvířecí podoby, žijící v družinách v lesích a na horách.
 49: 83 *Artemis* — řecká bohyně přírody, úrody a lovu.
 50: 101 *Kybele* — maloasijská bohyně přírodního života, zosobnění věčně tvořivých přírodních sil.
 53: 187 *Tartaros* — ta část podsvětí, kde hříšníci podstupovali své tresty.
 55: 25 *Boreas* — severní vítr u Řeků.
 58: 119 *zem hellenská* — země řecká.

- 60: 69 *sphinx* — symbol záhadnosti a tajemství v starověkých bájích.
 62: 97 *Hypnos* — řecký bůh spánku.
 63: 137 *indigový* — sytě modrý; 148 *Gorgona* — společné jméno tří příšerných dcer mořského starce Forka: Sthenó, Euryalé a Medusy. Medusa proměnila v kámen každého, kdo na ni pohlédl.
 64: 151 *ruka Diova* — Zeus (2. pád Dia), nejvyšší bůh starých Řeků.
 66: 17 *dryady* — lesní víly.
 70: 127 *penáti* — starořímské bůžkové, ochránci domácnosti; 134 *lukostřelná bohyně* — Artemis (viz vysv. ke str. 49).
 72: 48 *Hades* — vládce řeckého podsvětí, pak podsvětí, záhrobí vůbec.
 75: 4 »od sledů bouřných mraků« — dáno autorem do uvozovek, protože jde o rozšířený citát z Macharovy básně Antické jaro z knihy V záři hellenského slunce (tam: »od sledů mračen«); 9 *Hory* — řecké bohyně čtyř ročních období. Podle antického bájesloví měly na starosti Heliův sluneční vůz.
 80: 130 *Erynie* — řecké bohyně pomsty; 150 *Chronos* — v řeckých bájích zosobnění času v postavě starce.
 81: 178 *Styx* — řeka v řeckém podsvětí.
 83: 223 *nymfa Echo* — byla za trest proměněna v ozvěnu.
 97: *rondeau* (franc., čti rondó) — lyrická báseň o třech strofách a dvou rýmech, v níž se opakuje na konci druhé a třetí strofy první verš (v rondelu první dva verše).
 102: 50 »*Miserere*« — viz vysv. ke str. 16.
 103: *Otakar Theer* (1880—1917), český lyrik aristokratické výlučnosti a individualistického vzdoru; poslední sloka naráží na jeho předčasnou smrt.
 115: 43 *andante* — viz vysv. ke str. 19.
 119: *reminiscence* (z lat.) — vzpomínka, ohlas.
 123: *Nekyia* (řec.) — věštění, při němž byly vyvolávány duše zemřelých z podsvětí a dotazovány na budoucnost. Název XI. zpěvu Odyssey; 1 *Teiresias* — proslulý thébský věštec; 9 *Thanatos* — bůh smrti u Řeků; 10 *Persefone* — řecká bohyně podsvětí; 15 *Hades* — viz vysv. ke str. 72.
 124: 26 *vody styžské* — viz vysv. ke str. 81; 29 *Odysseus, Aeneas* — hrdinové řeckých bájí; 52 *Erynie* — viz vysv. ke str. 80.
 125: 65 *Artemis* — zde v původním významu bohyně luny; 73 *Lethe, asfodel* — viz vysv. ke str. 46.
 127: *Maurice Maeterlinck* (1862—1949), vlámský spisovatel píšící francouzsky, představitel symbolismu.
 130: *Edgar Allan Poe* (1809—1849), americký básník a spisovatel ta-

- jemných a hrůzyplných příběhů; 3 *hekatický* (správně hektický, z řec.) — tuberkulosní; 14 *Leonora* (vlastně Lenora) — postava mrtvé milenky z Poeova Havrana a z jiných jeho básní.
- 132: *Sirény* — v řeckém bájesloví mořské víly, lákající plavce svým kouzelným zpěvem do záhuby.
- 133: 33 *Olympští* — řečtí bohové, sídli na Olympu (viz vysv. ke str. 47).
- 140: 25 *amfora* (z řec.) — antická dvojchá nádoba na víno.
- 142: 6 *memento mori* (lat.) — pamatuj na smrt.
- 144: *moderato* (ital.) — hudební výraz znamenající mírně; *andante* (ital.) — viz vysv. ke str. 19.
- 145: *allegro finale* (ital.) — živé zakončení, živě zahraná závěrečná věta.
- 148: *Caesar* — Gaius Iulius Caesar (100—44 před n. l.), římský státník, vojevůdce a spisovatel; 3 *Gallie* — starověká říše, která se prostírala od Pyrenejí k Alpám a Rýnu. Caesar vedl proti kmenům galským podmanitelskou válku; 14 »*Veni, vidi, vici!*« (lat.) — »Přišel jsem, viděl jsem, zvítězil jsem!« Proslulý Caesarův výrok, jímž oznámil Římu jedno ze svých vítězství; — *Ovidius* — Publius Ovidius Naso (43 před n. l.—asi 18 n. l.), římský básník.
- 149: 9 *píseň od Dunaje* — Ovidius žil od r. 8 před n. l. až do své smrti ve vyhnanství u Černého moře, jižně od ústí Dunaje; 14 *Faethon* — syn řeckého boha slunce Helia. Byl sražen Dioovým bleskem, když nemohl zvládnout splašené čtyřspřeží slunečního vozu otce; — *Virgil* — Publius Vergilius Maro (70—19 před n. l.), epický básník římský; — 1 *Dva nedostupné hrady postavil jsi z žuly* — t. j. Iliadu a Odysseu.
- 150: 9 *Ithaka* — ostrov v Ionském moři, rodiště Odyssea, hrdiny Homérovy Odyssey. Po válce trojské se Odysseus navrátil do Ithaky až po dlouhých letech bloudění; 11 *Apollův sbor* — viz vysv. ke str. 22; 11 *Medusy* — Wolker zde užívá jména Medusa pro všechny Gorgony (viz vysv. ke str. 63); — *Cicero* — Marcus Tullius Cicero (106—43 před n. l.), římský státník a proslulý řečník; 9 *forum* (lat.) — náměstí ve starém Římě, kde zasedal senát a soud.
- 158: *Gaius Valerius Catullus* (85—54 před n. l.), římský básník lyrický.
- 159: *rispetti* (ital.) — lyrická báseň o osmi verších s rýmy podle vzorce abab cc dd; 5 *vibrace* (z lat.) — chvění, vlnění; — 2

- pastorale* (z lat.) — hudební pastýřská skladba prostého, idylického charakteru.
- 160: 2 *pastel* — obraz malovaný jemnou barevnou křídou nebo barevnou tužkou; — 2 *modulace* (z lat.) — v hudbě přechod z tóniny do tóniny.
- 166: *Svatý Kopeček* — výletní a poutní místo u Olomouce, kam Jiří Wolker často a rád jezdil k rodičům své matky.
- 185: *groteskní* (z ital.) — pitvorný.
- 189: 47 *Lilith* — první žena Adamova, symbol smyslného, ďábelského ženství.
- 190: 1 *vivace* (ital., čti vivače) — hudební výraz znamenající živě, čile, bujaře.
- 191: 7 *bizarní* (z franc.) — podivný, zvláštní.
- 212: 2 *Faun* — římský bůh plodnosti, lesů, úrody a pastvin, později ve významu řeckých satyrů (viz vysv. ke str. 47).
- 220: *pastel* — viz vysv. ke str. 160.
- 239: 4 *staccato* (ital.) — způsob hry, v němž se označené tóny hrají krátce, výrazně a od sebe odděleně.
- 241: 1 *kastel* (z lat.) — menší tvrz, pevnost.
- 259: *andante sostenuto* (ital.) — hudební výraz znamenající volně, zdrženlivě, vážně; 8 *flageolet* (franc., čti flažole) — malá flétna nebo flétnový tón na smyčcových nástrojích.
- 325: *sordina* (z ital.) — dusítko, tlumítko zvuku.
- 326: *réveillon* (franc., čti revejon) — večere o půlnoci.
- 342: *apostrofa* (z řeč.) — oslovení nepřítomné osoby nebo věci.
- 360: *hospoda U brabantského krále* — je na Malé Straně v Praze. Wolker se v ní scházival se svými prostějovskými přáteli.
- 393: *P. Z.* — Pepa Zahradníková.
- 394: *M.* — Marie Horáková.
- 397: 1—2 *Musy s Apollonem* — viz vysv. ke str. 22; 6 »*Gloria Tibi, Venceslaus!*« (lat.) — »Sláva Tobě, Václave!«; 13 *Vindobona* (lat.) — Vídeň; 17 *flanc* (z něm.) — planá vychloubavost; 18 »*Heil, Wenzel, Dir im Siegeskranz!*« (něm.) — doslovně: »Sláva Ti, Václave, ve vítězném věnci!«, parafráze staré německé válečné písně; 19 *alma mater* (lat.) — čes. živná matka, starobylý název university; zde myšlena prostějovská společnost Univerzita, viz o tom blíže v poznámkách ke str. 397.
- 401: *Ve stopách Ovidiových Metamorfos* — Metamorfosy (Proměny) jsou nejvýznačnějším dílem římského básníka Publia Ovidia

- Nasona (viz vysv. ke str. 148), zpracovávajícím řadu bájí o různých proměnách podoby.
- 402: 45 *fauni* — viz vysv. ke str. 212; 46 *Pan* — řecký bůh lesů, pastvin, stád a lovců.
- 405: *Čas vše mění, i časy, k vítězství on vede pravdu* — citát z Kollárovy Slávy dcery, Předzpěv, v. 112.
- 407: *fiktivní monolog* — smyšlená samomluva.
- 412: *Per aspera ad astra* (lat.) — Po drsných cestách k hvězdám, výrok složený z citátu z Vergília (viz vysv. ke str. 149) a římského básníka Publia Cornelia Severa.
- 413: 1 *Johannes Gutenberg* (1397—1468), německý vynálezce knihtisku.
- 416: 15 *sonata* — viz vysv. ke str. 19; 15 *andante* — viz vysv. ke str. 19.
- 420: *Najde spásu, kdo ji hledá! Ruce k dílu, hlavy vzhůru!* — verše J. V. Sládka z básně Hlavy vzhůru! ve sbírce Ze života.
- 421: 28 *Chemin des Dames* (franc., čti šmen de dam) — silnice na horském hřebenu ve východní Francii. V r. 1917 a 1918 byly o ni sváděny kruté boje, jichž se zúčastnili i čs. dobrovolníci.
- 422: 16 *reflexe* — vlastně reflex, světelný odraz.
- 427: 1 »*Repetitio est mater studiorum*« (lat.) — »Opakování jest matka studií«; 2 *auditor* (lat.) — posluchač; — 1 *René Descartes* (1596—1650), francouzský filosof, tvůrce protischolastické filosofie. »*Jsem a proto je Bůh*« je jeden z jeho důkazů o existenci Boha; 2 »*Byla opice a jsem*« — narážka na učení anglického přírodovědce Charles Darwina (1809—1882), který odvozuje původ člověka a opice ze společného prapředka.
- 428: *ῥοδοδακτυλῆ* (řec., čti rhododaktylé) — růžovoprstá; 5 »*Non est arma tenenda tuis*« (lat.) — volně přeloženo: »Není ti dáno, abys mohla nositi zbraň«.
- 429: *Pegas* — okřídlený oř básníků; byl synem *Medusy* (viz vysv. ke str. 63) a mořského boha Neptuna; 2 v *Ovidiově spisu* — t. j. v *Metamorfosách* (viz vysv. ke str. 43 a 148); 4 *Jupiter* — nejvyšší bůh Římanů.
- 430: 5 *Platon* (427—347 před n. l.) — nejvýznačnější představitel antické idealistické filosofie; zde narážka na t. zv. platonickou lásku; 8 *asymptota* — tečna dotýkající se křivky v bodě nekonečně vzdáleném; — *ἑξάήμερον* (řec., čti hexahémeron) — šestidenní, šestero dnů.
- 431: *S. S. S.* — pravděpodobně katolické Studentské sociální sdružení.

- 432: 1 *na Caesara* — viz vysv. ke str. 148.
- 434: 6 *starostou* — v době vzniku těchto veršů byl starostou Prostějova Dr Ondřej Příkryl, autor několika sbírek básní, psaných v hanáckém dialektu; — 2 *mohyla rady Kubelky* — Václav Kubelka (zemřel 1929) byl v době vzniku těchto veršů ředitelem prostějovského gymnasia. Kromě jiných napsal učebnici Římské reálie a literatura (= *Reálie*; reálie — látkové údaje doplňující souhrnný obraz života nějaké doby, věcné, reálné poznatky); 5 *Kerber* — tříhlavý pes hlídající vchod do podsvětí.
- 437: 6 *Messalina* — římská císařovna proslulá svou záletností.
- 438: 14 *pastorale* — viz vysv. ke str. 159.
- 441: 57 *na stolec helénských* — řeckých.
- 446: *Cicero* — viz vysv. ke str. 150; *Lucius Sergius Catilina* (108—62 před n. l.) — Ciceronův sok při kandidatuře na konsulát. Po vítězství Ciceronově připravoval Catilina státní převrat, byl však před celým senátem odhalen proslulou řečí Ciceronovou a donucen opustit Řím. Oba, Cicero i Catilina, byli představiteli téže vládnoucí třídy otrokářů; 15 *vulgus* (lat.) — lid; 23 *tyranis* (řec.) — samovláda; 24 *Hades* — viz vysv. ke str. 72.
- 453: *Oscar Wilde* (1856—1900), anglický spisovatel, jehož oblíbeným uměleckým prostředkem byl paradox.
- 472: *menuet* (z franc.) — hudební skladba určená pro tanec téhož jména; 3 *papillon* (franc., čti papijon) — drobounce nastříhané papírky, konfety.
- 483: 2, 11 *Radeček, Zora, Dagmar* — Wolkrův bratranec a sestřenice, s nimiž trávil léto na Svatém Kopečku u rodičů své matky (viz také báseň *Pohřeb z Těžké hodiny*).
- 487: *Vojtěch Měrka* (nar. 1888), překladatel ze slovanských jazyků, Wolkrův profesor na prostějovském gymnasiu. Získal Jiřího Wolkra pro spolupráci na překladech ze slovinštiny.
- 489: *Dragotin Kette* (1876—1899), slovinský lyrik, vynikl zejména svými cykly sonetů.
- 497: 6 *jak Samsoni, co u své Dalily* — podle izraelských pověstí vypátrala Dalila, v čem spočívá Samsonova nepřemožitelnost, ustříhla mu vlasy a tak jej zbavila síly.
- 498: *Ivan Cankar* (1876—1918), slovinský spisovatel. První vydání jeho sbírky *Erotika* (1899) dal lublaňský biskup spálit.
- 500: 4 *Ganges* — řeka v Indii.
- 502: 2 *zefír* (z řec.) — mírný jihozápadní vítr, vánek.

- 507: 1 *Diana* — římská bohyně luny a lovu.
526: *Alois Gradnik* (nar. 1882), slovinský básník; jeho sbírka *Pada-
jící hvězdy* vyšla r. 1916 v Lublani.
529: *August von Platen* (1796—1833), německý básník a spisovatel.
530: *Julius Sturm* (1816—1896), německý básník náboženských motivů.